

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Дирекција за платни системи

ИЗВЕШТАЈ

од спроведената Анкета за платниот систем во земјата
во месец Јули 2004

Заради транспарентноста во своето работење, како и добивање на оценки, коментари и сугестии од страна на Учесниците во МИПС, Дирекцијата за платни системи изврши анкетирање на учесниците во МИПС. При тоа, од вкупно 25 анкетирани учесници 21 учесници испратија одговори на Анкетните листови доставени од страна на Народна банка на Република Македонија.

Анкетниот лист ги содржеше следните прашања:

**I. Прашања за работата на
МАКЕДОНСКИОТ ИНТЕРБАНКАРСКИ ПЛАТЕН СИТЕМ - МИПС**

❶ Дали сте задоволни од платните услуги што ги овозможува МИПС (плаќање во реално време, состојба на сметка во реално време итн.);

1. не сме задоволни
2. делумно не сме задоволни
3. и така и така
4. делумно сме задоволни
5. задоволни сме

Дополнителен коментар : _____

❷ Дали сте задоволни од помошта што ви се овозможува преку телефонскиот број (02) 310-82-82 за користењето на МИПС;

1. не сме задоволни
2. делумно не сме задоволни
3. и така и така
4. делумно сме задоволни
5. задоволни сме

Дополнителен коментар : _____

- ③ Ако некогаш сте имале проблем со некој од вработените што го опслужуваат МИПС, Ве молам да го опишете.
(подетално објаснување може да дадете во прилог на анкетниот лист);
-

- ④ Дали сте задоволни од новата верзија 2.3 од правилата за работа во МИПС системот во смисла на нивната дефинираност, јасност и транспарентност;

1. не сме задоволни
2. делумно не сме задоволни
3. и така и така
4. делумно сме задоволни
5. задоволни сме

Дополнителен коментар : _____

- ⑤ Дали сте за миграција на начинот на пренесување на пораки во МИПС од Frame Relay во IP VPN;

1. не е битно - користиме SWIFT
2. не е потребно да се прави тоа додека постои Frame Relay
3. не до крајот на оваа година, но во 2005 треба да се почне
4. да, мора да се почне до крајот на оваа година
5. да, веднаш да се почне

Дополнителен коментар : _____

- ⑥ Дали сметате дека за прашањата поврзани со МИПС треба:

1. да добивате информации само по пошта, е-маил или слично
2. да се одржуваат состаноци по потреба
3. да се одржуваат редовни квартални состаноци со учесниците
4. да се одржуваат редовни месечни состаноци со учесниците
5. друга форма

Предложете друга форма или дадете дополнителен коментар : _____

II. Општи прашања за платниот систем во земјата

- ① Дали сметате дека има потреба НБРМ да помогне во едукацијата на банките за платните системи:

1. не, доволно сме обучени
2. не, самостојно се обучуваме
3. самостојно се обучуваме, ама треба и семинар од НБРМ
4. да, треба да се организираат семинари од НБРМ
5. друга форма

Предложете друга форма или дадете дополнителен коментар : _____

❷ Дали ја посетувате web страната на Народна банка на Република Македонија во делот за платните системи?

1. Ниту еднаш (прескокни го ❸)
2. Ретко
3. Неколку пати месечно
4. Неколку пати неделно
5. Дневно

Дополнителен коментар : _____

❸ Дали сте задоволни од содржината на web страната на Народна банка на Република Македонија во делот за платните системи?

1. не сме задоволни
2. делумно не сме задоволни
3. и така и така
4. делумно сме задоволни
5. задоволни сме

Што треба да се дополни: _____

❹ Дали сте задоволни од видот на податоци на месечните статистички извештаи за платниот промет во Република Македонија објавени на web страната на Народна банка на Република Македонија во делот за платните системи?

1. не сме задоволни
2. делумно не сме задоволни
3. и така и така
4. делумно сме задоволни
5. задоволни сме

Дополнителен коментар : _____

❺ Дали сте задоволни од регулативата која го регулира платниот систем во земјата?

1. не сме задоволни
2. делумно не сме задоволни
3. и така и така
4. делумно сме задоволни
5. задоволни сме

Дополнителен коментар : _____

❻ Дали има прашања кое сметате дека сме ги испуштиле?
Што мислите Вие околу тие прашања?

Од извршената анализа по прашањата на анкетниот лист изведени се следните резултати:

I. Прашања за работата на МАКЕДОНСКИОТ ИНТЕРБАНКАРСКИ ПЛАТЕН СИТЕМ - МИПС

За прашањето под реден број 1: **"Дали сте задоволни од платните услуги што ги овозможува МИПС (плаќање во реално време, состојба на сметка во реално време итн.)"**; 20 одговориле со 5, а 1 одговорил со 4 со што просекот изнесува **4.95**, односно - **"задоволни сме"**.

За прашањето под реден број 2: **" Дали сте задоволни од помошта што ви се овозможува преку телефонскиот број (02) 310-82-82 за користењето на МИПС"**; 21 одговориле со 5, со што просекот изнесува **5,00**, односно - **"задоволни сме"**.

За прашањето под реден број 3: **" Ако некогаш сте имале проблем со некој од вработените што го опслужуваат МИПС, Ве молам да го опишете"**; на ова прашање ниту една институција не се изјаснила дека има проблем со некој од вработените од МИПС, при што една институција го наведе и следниот коментар: -Никогаш не сме имале проблем. Сите вработени во МИПС се услужливи и љубезни.

За прашањето под реден број 4: **" Дали сте задоволни од новата верзија 2.3 од правилата за работа на МИПС системот во смисла на нивната дефинираност, јасност и транспарентност"**; 19 одговориле со 5, а 2 одговориле со 4 со што просекот изнесува **4.90**, односно - **"задоволни сме"**.

За прашањето под реден број 5: **" Дали сте за миграција на начинот на пренесување на пораки во МИПС од Frame Relay во IP VPN "** на кое беа понудени 5 различни одговори по следниот редослед:

1. не е битно - користиме SWIFT
2. не е потребно да се прави тоа додека постои Frame Relay
3. не до крајот на оваа година, но во 2005 треба да се почне
4. да, мора да се почне до крајот на оваа година
5. да, веднаш да се почне

3 одговориле со 1, 5 одговориле со 2, 8 одговориле со 3, 2 одговориле со 4, 2 одговориле со 5, а 1 не одговорил. Согласно ова најблизок одговор би бил **"не до крајот на оваа година, но во 2005 треба да се почне"**.

Ако се изврши пондерирање на одговорите на учесниците, според степенот на искористеност на МИПС системот (според бројот на испратени трансакции во МИПС системот за 2003 година), тогаш учесниците кои учествуваат со околу 45% од сите трансакции во МИПС одговориле дека миграцијата од Frame Relay во IP VPN треба да почне во 2005 година, учесниците кои учествуваат со околу 28% одговориле дека не е потребно да се прави тоа додека постои Frame Relay, учесниците кои учествуваат со околу 14% одговориле дека мора да се почне до крајот на оваа година, учесниците кои учествуваат со околу 12% одговориле дека треба веднаш да се почне и учесниците кои учествуваат со околу 1% одговориле дека не е битно бидејќи користат SWIFT.

И според ваквиот начин на анализа на одговорите најблискиот одговор е истиот т.е **"не до крајот на оваа година, но во 2005 треба да се почне"**.

При тоа беа дадени следните коментари:

-Секако треба да се заврши миграцијата кон IP VPN пред да биде доведено во прашање одржувањето и поддршката од страна на МТ.

-Опцијата 5 е во ред ако цените на VPN се пониски од Frame Relay (при што учесникот ја заокружил опцијата 2)

-Бидејќи сме задоволни од досегашното работење на Frame Relay линиите сметаме дека премин кон IP VPN треба да произлезе од предноста на таа конекција, и да не е форсирано со итни рокови. (при што учесникот ја заокружил опцијата 4)

-Frame Relay не се развива повеќе и неговото постоење може да биде пократко од предвиденото.

Народна банка на Република Македонија ги следи сите аспекти во врска со начинот на пренесување на пораки, додека во овој момент нема никакви најави од страна на Македонски телекомуникации за прекинување на одржувањето и поддршката на Frame Relay линиите. Промената на начинот на пренесување на пораки, како и другите досегашни промени, НБРМ ќе ја спроведе навремено и транспарентно.

За прашањето под реден број 6: " Дали сметате дека за прашањата поврзани со МИПС треба:" на кое беа понудени 5 различни одговори по следниот редослед:

1. да добивате информации само по пошта, е-маил или слично
2. да се одржуваат состаноци по потреба
3. да се одржуваат редовни квартални состаноци со учесниците
4. да се одржуваат редовни месечни состаноци со учесниците
5. друга форма

6 одговориле со 1, 11 одговориле со 2, 8 одговориле со 3, 1 одговорил со 4. При тоа пет институции заокружиле по две опции, кои се земени во предвид во анализата, односно претежнува одговорот "да се одржуваат состаноци по потреба".

При тоа еден учесник го даде следниот коментар:

-добивањето информации по пошта, е-маил или слично во секој случај да продолжи.

Народна банка на Република Македонија во врска со прашањата поврзани со МИПС и во досегашното работење ги информираше Учесниците како со, одржување состаноци по потреба така и со хартиена и електронска форма на комуникација. Исто така за информациите објавувани на интернет страницата на Народна банка на Република Македонија, до Учесниците беа испраќани и линкови до информациите. Ваквата практика и во иднина ќе продолжи. Врочем, реализирана е сугестијата на Учесниците за полесен пристап на интернет страницата на Народна банка на Република Македонија во делот за електронските системи (линк од насловната страна кон делот што се однесува за електронските системи).

Исто така, практиката на одржување на наменски состаноци со Учесниците во иднина ќе продолжи.

Секако дека ќе се почитуваат и покренатите иницијативи на Учесниците во МИПС каде што ќе има потреба за разрешување на прашања поврзани со МИПС кои имаат координативен карактер.

II. Општи прашања за платниот систем во земјата

За прашањето под реден број 1: " Дали сметате дека има потреба НБРМ да помогне во едукацијата на банките за платните системи:"при што беа понудени следните одговори:

1. не, доволно сме обучени
2. не, самостојно се обучуваме
3. самостојно се обучуваме, ама треба и семинар од НБРМ
4. да, треба да се организираат семинари од НБРМ
5. друга форма

1 одговорил со 1, 9 одговориле со 3, 8 одговориле со 4, 2 одговориле со 5, а 1 не одговорил. Од тие што одговориле со 5 еден предложил друга форма: "потребно е да се одржуваат состаноци за решавање на оперативните прашања кои се јавуваат во работењето, а се различно регулирани во законските прописи".

Според тоа претежно одговорот:

"самостојно се обучуваме, ама треба и семинар од НБРМ", при што мнозинството од останатите учесници одговориле: **" да, треба да се организираат семинари од НБРМ"**.

При тоа беа дадени следните коментари:

-На овие семинари банките би можеле да разменат меѓусебни мислења и ставови, а воедно би се унифицирал начинот на употреба и примена на упатствата за работа.

-На организирани семинари да се презентираат искуства, измени во платните системи од други европски држави.

-Сметам дека едукацијата која би ја вршела НБРМ би се однесувала само на еден сегмент поврзан со платниот систем, од аспект на ингеренциите и активностите на НБРМ. Комерцијалните интереси на банките се пошироки и тие би требало преку својата асоцијација или на друг начин да бидат обучувани за платните системи при што делот за НБРМ би бил еден сегмент од едукацијата.

Народна банка на Република Македонија како Централна банка посветува големо внимание на сигурноста и ефикасноста на платниот систем и е иницијатор на реформи во платниот систем. Преку ефикасно функционирање на платниот систем се овозможува безбедно и навремено комитирање на финансиските трансакции со што се создава значаен придонес за перформансите на националната економија. Имајќи во предвид дека платниот систем е една од значајните компетенции на финансиската и економската инфраструктура, може да се препорача дека еволуативните неправилности во неговото работење, може брзо да се прошират и да создадат нестабилност во целиот финансиски систем. Платниот систем ги изложува учесниците на ризици и може да препорачува канал за трансмисија на притисци од еден дел во друг дел на финансискиот систем. Ефикасно и стабилно функционирање на платниот систем НБРМ (како и ЕЦБ, Федералниот резервен систем), ги остварува преку следните функции:

- Оперативната функција,
- Функцијата на надгледување,
- Регулативната функција, и
- Развојната функција.

Согласно со ова, НБРМ ги претставува сите аспекти.

Еден ваков семинар не ја зајира можноста за иницирање и на други семинари. Најројтив само може да доведе до подобри резултати со оглед на искусивоста.

За прашањето под реден број 2: "Дали ја посетувате web страната на Народна банка на Република Македонија во делот за платните системи? при што беа понудени следните одговори:

1. Ниту еднаш (прескокни го ③)
2. Ретко
3. Неколку пати месечно
4. Неколку пати неделно
5. Дневно

7 одговориле со 2, 7 одговориле со 3, 5 одговориле со 4, 2 одговориле со 5 со што просекот изнесува **3,10**, односно - "неколку пати месечно".

За прашањето под реден број 3: " Дали сте задоволни од содржината на web страната на Народна банка на Република Македонија во делот за платните системи?"; 16 одговориле со 5, 4 одговориле со 4, а 1 одговорил со 3 со што просекот изнесува **4.71**, односно - "задоволни сме".

За прашањето под реден број 4: " Дали сте задоволни од видот на податоци на месечните статистички извештаи за платниот промет во Република Македонија објавени на web страната на Народна банка на Република Македонија во делот за платните системи?" 17 одговориле со 5, 4 одговориле со 4 со што просекот изнесува **4.81**, односно - "задоволни сме".

При тоа беа дадени следните коментари:

-Добро би било да се доставува и анализа на податоците по такви налози и начин на доставување согласно податоците кои банките ќе ги доставуваат од 01.09.2004 год.

-Овие статистички извештаи може да се подобрат така што во соработка со Заводот за статистика попрецизно би се дефинираат целите, методите, изворите, начинот на обработка и презентирање на податоците тие би станале дел од статистичките истражувања од интерес на Република Македонија.

Секако дека податоциите што носители ќе ги доставуваат до Народна банка на Република Македонија ќе бидат анализирани и ќе бидат објавувани во агрегирана форма како што е пропишано со Одлуката за доставување и дистрибуција на податоциите за платниот промет ("Службен весник на РМ" број 30/04).

Што се однесува за подобрувањето на статистичките извештаи, НБРМ се води од најдобрата светска практика и европското искуство во оваа област. Впрочем, горецитираната Одлука беше мотивирана од видот и содржината на статистичките извештаи презентирани во Црвената книга за платни системи од БИС, како и Плавата книга за платните системи од Европската Централна Банка.

За прашањето под реден број 5: " Дали сте задоволни од регулативата која го регулира платниот систем во земјата?" 6 одговориле со 5, 12 одговориле со 4, 1 одговорил со 3 и 1 одговорил со 2, а еден не одговорил со што просекот изнесува **4.15**, односно - "делумно се задоволни" со регулативата.

При тоа беа дадени следните коментари:

-Не постои платен инструмент кој на банките ќе им овозможи вистинско обезбедување на наплата на побарувањата.

-Барираниот чек да може да се наплати и со блокада на жиро-сметките односно целосно да го замени акцептниот налог.

-Да се издаде нов меничен бланкет и да се дообјасни регулативата околу наплата на меницата.

-Регулативата е концизна и либерална но остава место за попрецизно дефинирање на одредени прашања. Ова посебно се однесува на плаќањата кои се вршат надвор од платниот систем пред се плаќањата од и кон физичките лица и плаќањата кои потекнуваат од големите емитувачи на сметки.

Видоџ, формата и содржината на иланиите инструменти ги проишнува Министерството за финансии. Сите иницијативи, предлози кои официјално ќе бидат доставени до НБРМ, НБРМ ќе изврши проценка и ќе заведе став по истите. Доколку прашањата се во доменот на регулативната моќ на НБРМ, НБРМ ќе постави адекватно на соодветните проценки.

Во завршниот дел на Анкетата на прашањето: " **Дали има прашања кои сметате дека сме ги испуштиле? Што мислите Вие околу тие прашања?**", беше даден следниот коментар:

- Сметам дека е битно прашањето на улогата на државните институции која би требало да се насочи кон надзорна и регулативна област, додека е потребно да се даде поддршка на приватниот сектор за оперативните и комерцијалните активности што би претставувало адекватна подготовка за намерите (кои можат да се реализираат за нас неочекувано бргу) за интеграција во европските структури и асоцијации.

Исто така сметам дека е потребно во оваа анкета да има место за прашања во врска со Тарифата на МИПС по кои банките би ги изнеле своите стави.

Во врска со преходниот коментар би сакале да истакнеме дека се имаме на погрешна констатација. Имено, ако се земат во предвид искуствата за европските и пошироко евроатланските аспирации на Република Македонија, игоаи улогата на централната банка не може да се каже дека е само надзорна и регулативна. Појодно, ако ја земеме за пример Европската Централна Банка таа има и развојна и оперативна улога како оператор на TARGET (РТГС - Систем за порамнување во реално време на бруто основа), слично и Федералниот резервен систем на САД е оператор на Fedwire (РТГС - Систем за порамнување во реално време на бруто основа), како и многу други Централни банки широм светот. Согласно тоа НБРМ во иланиите системи ги обавува следните функции:

- Оперативната функција,
- Функцијата на надгледување,
- Регулативната функција, и
- Развојната функција.

Впрочем, оперативната функција е една од главните функции со кои НБРМ се стреми да постигне ефикасен илаиен систем во земјата.

Што се однесува на вториот дел од коментарот за прашањето во врска со Тарифата, НБРМ ќе го земе во предвид суштинските прироведувањето на следната Анкета.

Скопје, 23.08.2004 година